

Dr Krzysztof Czubara

ZAMOJSKA LISTA INTERNOWANYCH

W odtajnionych aktach Prokuratury Wojewódzkiej w Zamościu, przechowywanych w zamojskim Archiwum Państwowym, w teczce pod niewiele mówiącym tytułem „*Sprawy ogólne wynikające z działalności prokuratury*”¹ znajdują się dwa wykazy osób internowanych w stanie wojennym w grudniu 1981 r. i na początku 1982 r. na terenie województwa zamojskiego.² Pierwszy dokument z 21 stycznia 1982 r. obejmujący 119 nazwisk przesłany został do Wiesława Kubicza, szefa Prokuratury Wojewódzkiej przez płk. Tadeusza Portko, zastępcę Komendanta Wojewódzkiego MO w Zamościu ds. Służby Bezpieczeństwa. Drugi z 4 lutego 1982 r. nadesłany także przez płk. Portko do prokuratora Kubicza zawiera tylko dwa nazwiska.³

Są to - jak dotąd - jedyne, oficjalne wykazy internowanych sporządzone przez zamojską Służbę Bezpieczeństwa udostępnione historykowi. Brakuje w nich nazwisk trzech internowanych, wynika to z dokumentacji zgromadzonej przez Stowarzyszenie Internowanych Zamojszczyzny⁴, według której było ich 124.⁵ Dokumenty SB z oczywistych względów zasługują na upowszechnienie, a być może przy okazji wyjaśnienie zaistniałych rozbieżności.

¹ Archiwum Państwowe w Zamościu, Akta Prokuratury Wojewódzkiej w Zamościu, *Sprawy ogólne wynikające z działalności prokuratury*, teczka nr 04, założona 2 I 1986 r. (na okładce pod pieczętą Prokuratury Wojewódzkiej w Zamościu figuruje drugi nr 010/86), odtajniona 28 XI 2002 r.

² Tamże k. 3-6, 7.

³ Tamże k. 2, 7.

⁴ Stowarzyszenie Internowanych Zamojszczyzny powstało w 1991 r. z inicjatywy 15 byłych internowanych i zostało zarejestrowane w Sądzie Wojewódzkim w Zamościu 28 maja 1991 r. Początkowo liczyło 58 członków, później ponad 70. Głównym celem jego działania jest integracja tego środowiska. Stowarzyszenie organizuje wystawy dokumentów i pamiątek z okresu internowania, uczestniczy w uroczystościach związanych z upamiętnieniem miejsc związanych z robotniczymi protestami przeciwko władzy komunistycznej w Polsce oraz tragicznymi wydarzeniami stanu wojennego. Wydawało także biuletyn organizacyjny, *Relacja Marka Splewińskiego*, przewodniczącego Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny z 22 IX 2004 r., w zbiorach autora.

⁵ *Relacja Marka Splewińskiego...*

I

Zanim przejdziemy do szczegółowego omówienia wykazów sporządzonych przez SB godzi się przypomnieć, iż pierwsza (niepełna) lista osób internowanych z Zamojszczyzny, zawierająca 117 nazwisk, opublikowana została na łamach „Tygodnika Zamojskiego”.⁶ Opracował ją jeden z internowanych, dziennikarz „TZ” Jerzy Rachwałd. W tym samym numerze „TZ” znalazły się wspomnienia Rachwałda, w których opisuje on okoliczności swojego zatrzymania przez funkcjonariuszy MO oraz pierwsze dni pobytu internowanych w Zakładzie Karnym w Krasnymstawie.⁷ Jest tam również bardzo interesujący, obszerny materiał Szczepana Semczuka pt. „*Internowani*” poświęcony losom internowanych mieszkańców Zamojszczyzny.⁸ Warto pamiętać, że w 57 ośrodkach internowania w grudniu 1981 r. znalazło się 5127 osób, a liczba ta w okresie stanu wojennego zwiększyła się do 10 314.⁹ Internowani podlegali takim samym rygorom więziennej dyscypliny, jak więźniowie kryminalni. Mieli takie same prawa i obowiązki. Ponadto byli nękani licznymi przesłuchaniami przez SB, zmuszani do podpisywania „lojalek” lub współpracy z bezpieczeństwem.

Lista skompletowana przez Jerzego Rachwałda, ze zrozumiałych powodów (m.in. z powodu braku dostępu do dokumentów), posiada pewne braki. Kilka osób figuruje na niej tylko pod samym nazwiskiem (np. Czuwara, Muszyński, a ich imion oraz innych personaliów dziennikarzowi „TZ” nie udało się ustalić). Inne nazwiska znalazły się na wykazie zapewne przez pomyłkę (np. Opozda). Są tu również błędy w pisowni nazwisk oraz informacje nie pewne opatrzone znakiem zapytania, a część imion jest pomyłona. Była to jednak do tego czasu jedyna opublikowana lista internowanych Zamojszczyzny.

Kompletną listę mieszkańców województwa zamojskiego, internowanych w dniach stanu wojennego zestawili członkowie Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny. Nazwiska i imiona 124 osób zostały wygrawerowane przez zamojskiego grawera Tadeusza Guldenowicza na tablicy z blachy mosiężnej. 11 grudnia 1994 r., w 13 rocznicę stanu wojennego tablicę zawieszono w kościele oo. Redemptorystów w Zamościu.¹⁰ Żmudne prace

⁶ „Tygodnik Zamojski” nr 1 z 4 I 1991 r., s. 6.

⁷ Tamże.

⁸ Tamże s. 1, 8-9.

⁹ Dane Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny. Według opublikowanego przez Instytut Pamięci Narodowej dokumentu Wydziału Administracyjnego KC PZPR z sierpnia 1983 r. pt.: „*Dane dotyczące stosowania ustawodawstwa związanego z wprowadzeniem, zawieszeniem i zniesieniem stanu wojennego*” w okresie stanu wojennego władze bezpieczeństwa wydały 10 312 decyzji o internowaniu w stosunku do 9736 osób (396 decyzji dotyczyło osób internowanych ponownie, po uprzednim zwolnieniu z ośrodka odosobnienia). Wśród internowanych było 8728 mężczyzn i 1008 kobiet, *Stan wojenny w dokumentach władz PRL 1980-1983*, Wybór, wstęp i opracowanie Bogusław Kopka, Grzegorz Majchrzak, Warszawa 2001, s. 381.

¹⁰ Relacja Marka Splewińskiego...

nad skompletowaniem listy zaczęły się 1 grudnia 1993 r. Stowarzyszenie zwróciło się wówczas z prośbą o przekazanie takiej listy do ministra spraw wewnętrznych Andrzeja Milczanowskiego. 26 stycznia 1994 r. nadeszła odpowiedź z MSW. Jan Węgrzyn, dyrektor Gabinetu Ministra zapewniał, „*iz materiały archiwalne, którymi dysponuje Urząd Ochrony Państwa, nie pozwalają na zestawienie kompletnej listy internowanych z województwa zamojskiego*”.¹¹

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH
DYREKTOR GABINETU MINISTRA
AS-157/94

Warszawa, 1994.01.26

Pan Marek SPLEWIŃSKI

*PRZEWODNICZĄCY STOWARZYSZENIA
INTERNOWANYCH ZAMOJSZCZYZNY*

W odpowiedzi na pismo Pana Przewodniczącego, z dnia 1.12.1993 r. Nr SIZ/89/93 skierowane do Ministra Spraw Wewnętrznych, z upoważnienia Ministra uprzejmie informuję, iż materiały archiwalne którymi dysponuje Urząd Ochrony Państwa, nie pozwalają na zestawienie kompletnej listy internowanych z województwa zamojskiego.

Sporządzenie nie kompletnego wykazu osób internowanych – nie rozstrzygającego w sposób jednoznaczny podstawy internowania – tzn. nie odpowiadającego na pytanie: czy podstawą internowania była działalność polityczna, czy też podejrzenie o popełnienie przestępstwa pospolitego, nie pozwala nam w sposób odpowiedzialny zestawić listy i udostępnić jej Pańskiemu Stowarzyszeniu, ze względu na jej **wyrywkowy charakter**.

Przekazanie takiego materiału do wiadomości publicznej mogłoby spowodować zarzut, skierowany do Urzędu Ochrony Państwa przez wymienione w wykazie osoby, o niespektowaniu ich dóbr osobistych oraz o tworzenie przesłanek zagrażających dyspozycji art. 6 prawa o stowarzyszeniach (Dz.U. z 1989 r. Nr 20, poz. 104 z późniejszymi zmianami).

Z poważaniem

Jan WĘGRZYN

¹¹ Archiwum Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny, teczką z korespondencją z lat 1993-1999.

Ustalenie nazwisk i personaliów internowanych stało się możliwe dzięki Andrzejowi Stryjeckiemu, naczelnikowi Zakładu Karnego w Krasnymstawie, w którym dla osób z Zamojszczyzny utworzono pierwszy ośrodek internowania. „W styczniu 1994 r. podczas spotkania członków naszego stowarzyszenia ze strażnikami otrzymaliśmy wgląd do rejestru internowanych przyjętych 13 grudnia 1981 r. i w dniach późniejszych do Zakładu Karnego w Krasnymstawie. We trzech z Henrykiem Maksymowiczem i Markiem Rybickim wynotowaliśmy nazwiska i dane osobowe około 120 kolegów” – wspomina Marek Splewiński.¹² Większość internowanych przebywała w krasnostawskim ośrodku do 9 stycznia 1982 r. i przewieziona została do Zakładu Karnego we Włodawie. Według dokumentacji Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny 2 lutego 1982 r. przebywało tam 81 internowanych z województwa zamojskiego. Wcześniej w okresie od 13 grudnia 1981 r. do 9 stycznia 1982 r. władze zwolniły z internowania 21 osób.¹³

Lista osób stworzona na podstawie rejestru Zakładu Karnego w Krasnymstawie zweryfikowana została z imiennymi wykazami internowanych, wydrukowanymi w tygodniku „Polskie Wiadomości Solidarność”, który ukazywał się w Wiedniu.¹⁴ Wykazy drukowane przez ten tygodnik powstawały na podstawie grypsów z nazwiskami, przemycanych z ośrodków internowania i przerzucanych na Zachód. Taki wykaz przekazano też z Zakładu Karnego we Włodawie gdzie przebywali internowani mieszkańcy Zamojszczyzny.¹⁵

II

Zamojską listę internowanych, przedstawioną poniżej, zestawiono na podstawie obu wykazów przesłanych Prokuraturze Wojewódzkiej przez szefa zamojskiej Służby Bezpieczeństwa płk. Portkę. Wykazy powstawały na gorąco, zapewne według kolejności zatrzymań dokonywanych przez funkcjonariuszy aparatu bezpieczeństwa. Dlatego nie zachowano w nich porządku alfabetycznego. Jako pierwsi wpisani zostali na wykaz SB rolnicy: Wacław Szady z Osiczyny, b. więzień Majdanka, Tadeusz Świrgoń z Podkrasnego, Jan Wojtasiuk z Lipiny Starej, Józef Harasim z Płoskiego oraz Tadeusz Karczmarczyk z Grabowca. Jako członkowie NSZZ „Solidarność” Rolników Indywidualnych prowadzili wraz z innymi rolnikami akcję protestacyjną i zabarykadowali się w siedzibie Wojewódzkiego Komitetu ZSL przy ul. Bazyliańskiej w Zamościu. Pomieszczenia te opanowane zostały w nocy 13 grudnia 1981 r. przez specjalny oddział ZOMO.¹⁶

¹² Relacja Marka Splewińskiego...

¹³ Tamże.

¹⁴ „Polskie Wiadomości Solidarność”, nr 42 z 18 VII 1982 r., nr 43 z 25 VII 1982 r.

¹⁵ Relacja Marka Splewińskiego...

¹⁶ Relacja Franciszka Antoniewicza z 4 I 1992 r., w zbiorach autora. Zob. też Rajmund Ostrowski *Noc bezpieki*, „Tygodnik Zamojski”, nr 49 z 8 XII 1999 r., s. 1, 5.

Publikowaną niżej listę internowanych ułożono alfabetycznie, zachowując brzmienie i kolejność podawanych informacji, poprawiając jedynie błędy maszynowe i rozwijając niektóre skróty.

LISTA DZIAŁACZY NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” Z TERENU WOJEWÓDZTWA
ZAMOJSKIEGO INTERNOWANYCH
W STANIE WOJENNYM

1. Antoniewicz Franciszek s. Józefa ur. 3.09.1917 r. zam. Łabuńki II
2. Bartkowiak Marek s. Stefana ur. 12.09.1955 r. zam. Hrubieszów
3. Bednarczuk Przemysław s. Adama ur. 11.10.1963 r. zam. Zamość
4. Benginow Zbigniew s. Tadeusza ur. 21.11.1951 r.
5. Biernacki Zdzisław s. Jana ur. 19.09. 1932 r. zam. Zamość
6. Bondyra Józef s. Stanisława ur. 12.02.1947 r. zam. Przewale
7. Borowy Zbigniew s. Mariana ur. 29.10.1954 r. zam. Biłgoraj
8. Borucki Stanisław s. Czesława ur. 10.04.1957 r. zam. Zamość
9. Buczkowski Zdzisław s. Zdzisława ur. 24.03.1931 r. zam. Łabunie
10. Busłowicz Janusz s. Bronisława ur. 10.03.1948 r. zam. Zamość
11. Chilewski Stanisław s. Stanisława ur. 30.06.1943 r. zam. Hrubieszów
12. Chołota Jan s. Stanisława ur. 17.07.1953 r. zam. Sokółówka
13. Cymbała Dariusz s. Mieczysława ur. 20.12.1963 r. zam. Tomaszów
14. Czechoński Stanisław s. Jana ur. 12.05.1944 r. zam. Szczebrzeszyn
15. Czuwara Józef s. Franciszka ur. 3.04.1915 r. zam. Zadnoga
16. Ćwik Leszek s. Władysława ur. 5.05.1951 r. zam. Zamość
17. Ćwik Marian s. Antoniego ur. 11.01.1940 r. zam. Feliksówka
18. Daniszewski Tadeusz s. Edwarda ur. 25.01.1954 r. zam. Zamość
19. Drozdowski Jan s. Antoniego ur. 30.11.1923 r. zam. Wólka Panieńska
20. Dudecki¹⁷ Władysław s. Romana ur. 14.09.1919 r. zam. Hrebenne
21. Filipowicz Stanisław s. Józefa ur. 12.03.1928 r. zam. Zamość
22. Fleszar Andrzej s. Franciszka ur. 23.09.1950 r. zam. Biłgoraj
23. Frąc Józef s. Franciszka ur. 26.02.1956 r. zam. Zagródki
24. Gąsienica Andrzej s. Jana ur. 24.11.1952 r. zam. Zamość
25. Gliwa Edward s. Andrzeja ur. 3.06.1953 r. zam. Biłgoraj
26. Gontarz Emilian s. Adama ur. 22.01.1926 r. zam. Majdan Krynicki
27. Góra Krzysztof s. Stanisława ur. 28.11.1956 r. zam. Zamość
28. Górski Roman s. Wiktora ur. 16.10.1935 r. zam. Kalinowice
29. Grad Eugeniusz s. Władysława ur. 4.05.1940 r. zam. Paary
30. Grafczyński Przemko Maria s. Tadeusza ur. 27.05.1946 r. zam. Zamość
31. Harasim Józef s. Czesława ur. 8.01.1948 r. zam. Płoskie
32. Holc Roman s. Stanisława ur. 4.01.1955 r. zam. Chyżowice
33. Jagusiewicz Marian s. Romana ur. 12.08.1937 r. zam. Biłgoraj

¹⁷ Na liście Stowarzyszenia Internowanych Zamojszczyzny umieszczonej w kościele oo. Redemptorystów figuruje jako DUBECKI.

34. Jakubiak Tadeusz s. Leona ur. 17.03.1926 r. zam. Zubowice
35. Jaruzel Witold s. Stanisława ur. 10.04.1937 r. zam. Zamość
36. Jurkiewicz Stanisław s. Kazimierza ur. 11.04.1946 r. zam. Hrubieszów
37. Józwiakowski Jerzy s. Stefana ur. 16.06.1927 r. zam. Szczebrzeszyn
38. Karczmarczyk Tadeusz s. Franciszka ur. 6.07.1925 r. zam. Grabowiec
39. Kawucha Krzysztof s. Jana ur. 28.09.1940 r. zam. Biłgoraj
40. Kąkol Henryk s. Feliksa ur. 4.03.1934 r. zam. Wolica Brzozowa
41. Knapik Stanisław s. Lucjana ur. 22.03.1948 r. zam. Biłgoraj
42. Kocjan Jerzy s. Rudolfa ur. 23.05.1959 r. zam. Zamość
43. Koper Stanisław s. Bronisława ur. 16.11.1950 r. zam. Biłgoraj
44. Kowalczuk Ryszard s. Karola ur. 20.09.1955 r. zam. Zamość
45. Kowalczyk Tomasz s. Zygmunta ur. 27.12.1954 r. zam. Zamość
46. Kowalski Władysław s. Jana ur. 19.03.1945 r. zam. Zamość
47. Kozaczuk Aleksander s. Piotra ur. 4.12.1926 r. zam. Hrubieszów
48. Kozaczyński Adam s. Jana ur. 1.11.1951 r. zam. Tomaszów Lub.
49. Kozłowski Gabriel s. Jana ur. 11.05.1949 r. zam. Podhorce
50. Krawczyk Krystian s. Mariana ur. 26.03.1948 r. zam. Łaszczówka
51. Kudyk Eugeniusz ¹⁸ s. Jana ur. 13.03.1953 r. zam. Jatutów
52. Kuks Henryk s. Szczepana ur. 27.01.1928 r. zam. Zamość
53. Kułaj Adam s. Władysława ur. 19.07.1950 r. zam. Zamość
54. Kuryjak Zygmunt s. Michała ur. 10.01.1929 r. zam. Józefin
55. Kurzępa Antoni s. Tomasza ur. 18.01.1937 r. zam. Zamość
56. Kwiatkowski Zenon s. Stanisława ur. 29.08.1938 r. zam. Kalinówka
57. Lachowicz Dariusz s. Bolesława ur. 22.10.1964 r. zam. Zamość
58. Leńczuk Michał s. Włodzimierza ur. 7.10.1936 r. zam. Zamch
59. Lesiński Wiesław s. Zygmunta ur. 21.11.1952 r. zam. Hrubieszów
60. Leśniak Franciszek s. Franciszka ur. 7.01.1946 r. zam. Zamość
61. Lewczuk Roman s. Piotra ur. 5.03.1943 r. zam. Hrubieszów
62. Lewkowicz Maria c. Antoniego ur. 6.05.1938 r. zam. Zamość
63. Lipczak Jan s. Bazylego ur. 22.01.1944 r. zam. Bełżec
64. Lipczewski Seweryn s. Antoniego ur. 10.10.1921 r. zam. Zamość
65. Łasocha Jan s. Jana ur. 1.09.1924 r. zam. Oseredek
66. Łukasiewicz Jacenty s. Władysława ur. 7.08.1939 r. zam. Hrubieszów
67. Mach Marian s. Bazylego ur. 11.12.1950 r. zam. Biłgoraj
68. Maksymowicz Henryk s. Henryka ur. 25.08.1950 r. zam. Stabrow
69. Małyś Stanisław s. Jana ur. 3.07.1944 r. zam. Sitaniec Wolica
70. Marcola Emilian ¹⁹ s. Jana ur. 4.01.1938 r. zam. Wolica Brzozowa
71. Mazurek Ryszard s. Jana ur. 30.05.1943 r. zam. Hrubieszów
72. Mazurek Tadeusz s. Andrzeja ur. 5.12.1954 r. zam. Biłgoraj
73. Mazurek Zbigniew s. Michała ur. 16.09.1948 r. zam. Zamość
74. Muszyński Jerzy s. Zbigniewa ur. 14.10.1948 r. zam. Zamość

¹⁸ Na liście Stowarzyszenia ... figuruje jako KUDYK JERZY.

¹⁹ Na liście Stowarzyszenia ... figuruje jako MARCOLA EMIL.

75. Narolski Jan s. Wincentego zam. Ostrówek (brak daty urodzenia)
76. Ogorzałek Edward s. Czesława ur. 20.05.1939 r. zam. Biłgoraj
77. Palinka Jan s. Jana ur. 9.04.1935 r. zam. Biłgoraj
78. Pankiewicz Stanisław s. Feliksa ur. 5.11.1948 r. zam. Tomaszów
79. Pawelec Henryk s. Leona ur. 23.04.1942 r. zam. Żabno
80. Polański Tarnawa Jerzy s. Leona ur. 24.08.1953 r. zam. Wysokie
81. Popławski Adolf s. Teodora ur. 24.01.1924 r. zam. Horyszów Ruski
82. Przytuła Józef s. Antoniego ur. 4.04.1943 r. zam. Sól I
83. Przytuła Stanisław s. Franciszka ur. 23.05.1952 r. zam. Dereźnia
84. Rachwałd Jerzy s. Jerzego ur. 4.11.1949 r. zam. Zamość
85. Radliński Władysław s. Władysława ur. 21.07.1930 r. zam. Zamość
86. Redka Danuta c. Kazimierza ur. 5.01.1934 r. zam. Zamość
87. Rogoźnicki Tadeusz s. Bolesława ur. 30.01.1930 r. zam. Horodło
88. Rosik Leszek s. Kazimierza ur. 10.06.1953 r. zam. Tomaszów
89. Różycki Janusz s. Bronisława ur. 20.12.1953 r. zam. Biłgoraj
90. Rybicki Marek s. Czesława ur. 20.02.1949 r. zam. Tomaszów Lub.
91. Sarnicki Radosław s. Augustyna ur. 4.04.1963 r. zam. Zamość
92. Sereda Marian s. Kazimierza ur. 30.04.1957 r. zam. Różaniec
93. Sieczkowski Czesław s. Waława ur. 20.07.1947 r. zam. Zamość
94. Skakuj Jerzy s. Waława ur. 5.04.1929 r. zam. Biłgoraj
95. Skorek Feliks s. Adama ur. 24.01.1926 r. zam. Gorzków
96. Skrok Grażyna²⁰ c. Teofila ur. 12.11.1952 r. zam. Biłgoraj
97. Sławiński vel Szwab Sławomir s. Eugeniusza ur. 14.01.1949 r. zam. Zamość
98. Sołtys Marian s. Kazimierza ur. 22.06.1948 r. zam. Smólsko
99. Splewiński Marek s. Juliana ur. 7.03.1946 r. zam. Zamość
100. Stebliński Franciszek s. Michała ur. 29.01.1937 r. zam. Wólka Tucz
(Tuczepska?)
101. Szady Waław s. Kazimierza ur. 4.01.1921 r. zam. Osiczyna
102. Szpyra Leszek s. Antoniego ur. 4.05.1948 r. zam. Zamość
103. Szukało Kazimierz s. Jana ur. 5.12.1932 r. zam. Skibice
104. Ślusarczyk Zbigniew s. Władysława ur. 21.10.1935 r. zam. Zamość
105. Śwircz Aleksander s. Andrzeja ur. 2.03.1942 r. zam. Zamość
106. Świrgoń Tadeusz s. Józefa ur. 23.12.1927 r. zam. Podkrasne
107. Telejko Mieczysław s. Władysława ur. 20.05.1944 r. zam. Zamość.
108. Teterycz Andrzej s. Witolda ur. 16.05.1963 r. zam. Zamość
109. Traczyk Piotr s. Jana ur. 29.07.1936 r. zam. Tomaszów
110. Wasyluk Krystyna c. Stanisława ur. 9.03.1947 r. zam. Biłgoraj
111. Watras Jerzy s. Kazimierza ur. 20.06.1936 r. zam. Strzyżów
112. Wichrowski Ryszard s. Czesława ur. 3.04.1937 r. zam. Zamość
113. Wnuk Grzegorz s. Bolesława ur. 11.08.1938 r. zam. Wysokie
114. Wojtasiuk Jan s. Józefa ur. 20.12.1919 r. zam. Lipina Stara

²⁰ Na liście Stowarzyszenia ... figuruje jako GRAŻYNA POMORSKA (nazwisko po mężu).

115. Woroch Stanisław s. Władysława ur. 19.01.1948 r. zam. Zamość
116. Wójcik Ryszard s. Bolesława ur. 10.02.1954 r. zam. Zamość
117. Zacharow Jerzy s. Aleksandra ur. 16.05.1947 r. zam. Zamość
118. Zalewski Wiktor s. Czesława ur. 10.04.1939 r. zam. Zwierzyniec
119. Zamościański²¹ Kazimierz s. Władysława ur. 7.04.1936 r. zam. Janki
120. Zinkiewicz²² Jan s. Mikołaja ur. 11.04.1931 r. zam. Hrubieszów
121. Zwolak Stefan s. Józefa ur. 27.01.1921 r. zam. Zadnoga

Prezentowaną listę internowanych należy uzupełnić o trzy brakujące nazwiska, znajdujące się na liście w kościele oo. Redemptorystów: Adamczuk Jerzy, Chmielewski Stanisław i Kutryn Maria.

Najstarszy internowany - Józef Czuwara miał 66 lat, o dwa lata od niego młodszy był Franciszek Antoniewicz. Dwóch internowanych Władysław Dudecki i Jan Wojtasiuk miało po 62 lata. W ośrodkach internowania znalazło się pięciu uczniów szkół średnich z Zamościa i Tomaszowa Lubelskiego, działaczy młodzieżówki Konfederacji Polski Niepodległej. Najmłodszy z nich Dariusz Lachowicz miał 17 lat. Po 18 lat mieli: Przemysław Bednarczuk, Dariusz Cymbała, Sławomir Sarnicki i Andrzej Teterycz. Wśród internowanych było pięć kobiet: Maria Kutryn, Maria Lewkowicz, Danuta Redka, Grażyna Skrok i Krystyna Wasyluk. Nazwisko jeszcze jednej internowanej kobiety - Janiny Kuś z Zakładów Dziewiarskich „Mewa” w Biłgoraju zamieścił na swojej liście w „Tygodniku Zamojskim” Jerzy Rachwałd. Nie ma jej jednak zarówno na liście SB, jak i na liście znajdującej się w kościele oo. Redemptorystów.²³

Analiza wszystkich znanych list osób internowanych z Zamojszczyzny pozwala stwierdzić, że najczęściej zatrzymano rolników (około 30), m.in. Franciszka Antoniewicza, żołnierza AK, Stanisława Czechońskiego ze Szczebrzeszyna, Tadeusza Świrgonia, Stefana Zwolaka z Krynic, przewodniczącego Wojewódzkiego Komitetu Założycielskiego „Solidarność” RI. Internowano pracowników różnych zakładów pracy, m.in. z Zamojskich Fabryk Mebli (Zdzisław Buczkowski, Ryszard Kowalczuk, Marek Splewiński), Zakładu Energetycznego w Zamościu (Zdzisław Biernacki, Jerzy Józwiakowski, Władysław Radliński), Kombinatoru Budowlanego w Zamościu (Jerzy Zacharow) i zakładów „Mewa” w Biłgoraju (Stanisław Koper, Maria Kutryn). Do zakładów karnych zabrano nauczycieli m.in. Stanisława Filipowicza, Andrzeja Fleszara, Stanisława Knapika, Adama Kułaja, Marię Lewkowicz i Janusza Różyckiego. Internowano przewodniczących zarządów oddziałów NSZZ „Solidarność” w Biłgoraju - Mariana Jagusiewicza i w Tomaszowie Lubelskim - Adama Kozaczyńskiego oraz Stanisława Boruckiego, przewodniczącego Zarządu Oddziału „Solidarności” w Zamościu.

²¹ Na liście Stowarzyszenia... figuruje jako ZAMOŚCIŃSKI.

²² Na liście Stowarzyszenia... figuruje jako ZIENKIEWICZ.

²³ Należy sądzić, że Janina Kuś była zatrzymana przez organy ścigania PRL w związku z prowadzonym przez nie postępowaniem na przeciąg 24 lub 48 godzin i po tym okresie została zwolniona, Relacja Marka Splewińskiego...

Wolności pozbawiono też dziennikarzy: Franciszka Ćwika i Przemka Marię Grafczyńskiego ze „Wspólnej Pracy” oraz Jerzego Rachwalda z „Tygodnika Zamojskiego”.

Grupa internowanych działaczy „Solidarności” osadzonych w Załężu k. Rzeszowa, przebywających na leczeniu w szpitalu w Rzeszowie (1982 r.). Drugi od lewej Marek Splewiński - przewodniczący Stow. Internowanych Zamojszczyzny (fot. ze zbiorów M. Splewińskiego)

Prezentowany materiał odnosi się do najbardziej dramatycznego momentu w dziejach NSZZ „Solidarność”. Jak dotąd nie podjęto zbyt wielu prób mających na celu jednostkową weryfikację zachowanych zestawień osób internowanych w stanie wojennym.²⁴

Inne materiały dotyczące „Solidarności” z lat 1980-1981 w zamojskim archiwum reprezentowane nader skromnie, przez jeden tylko niewielki zespół archiwalny akt komisji zakładowej w PGKiM w Zamościu.²⁵ Każdy

²⁴ W internecie można natrafić np. na *Listę internowanych w stanie wojennym Poznaniaków* zawierającą 173 nazwiska osób internowanych przez SB województwa poznańskiego. Podobny wykaz internowanych z d. wojew. gorzowskiego - jak informuje Lubuskie Pismo Literacko-kulturalne w Zielonej Górze „Pro Libris” nr 2 (3) 2002 - znajdował się na wystawie *Stan wojenny - spojrzenie po dwudziestu latach* otwartej 19 IV 2002 r. w IV Liceum Ogólnokształcącym w Gorzowie. Wystawę zorganizowało Biuro Edukacji Publicznej IPN.

²⁵ APZ, NSZZ „Solidarność” Komisja Zakładowa w Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej w Zamościu 1981.

tego rodzaju nabytek archiwalny, a niewątpliwie zachowały się przynajmniej częściowo akta jeszcze innych komisji zakładowych z terenu miasta i b. województwa zamojskiego, ułatwi przyszłym historykom pracę nad ciągle nie rozpoczętą, lecz bardzo potrzebną monografią zamojskiej „Solidarności”.